

FÓRUM ARCHIVÁROV

ROČNÍK: III.

ČÍSLO: 1

JANUÁR 1992

SPOLOČNOSŤ SLOVENSKÝCH ARCHIVÁROV

Bratislava 13. januára 1992

číslo: SSA-2/1992

Vážený pán riaditeľ,

dovoľujem si obrátiť sa na Vás v mene Spoločnosti slovenských archivárov v súvislosti s prípravou nového zákona o archívoch.

Na piatkovom zasadnutí (10.1.1992) komisie pre prípravu uvedeného zákona za účasti pracovníkov legislatívneho odboru MV SR prišlo k zásadnej zmene vo filozofii koncepcie pripravovaného zákona. Táto zmena je v intenciách pôvodného zákona č. 149/1975 Zb. o archívnictve a takto koncipovaná filozofia nového zákona bola odmietnutá na celoslovenskom zhromaždení archivárov dňa 8.1.1992 v Bratislave.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti žiadam, aby legislatívna príprava nového návrhu zákona dôsledne dodržiavala filozofiu predloženú v návrhu Spoločnosti slovenských archivárov.

Zároveň žiadam, aby sa po vypracovaní znenia nového zákona legislatívnym odborom MV SR ešte pred medzirezortným pripomienkovaním zvolalo celoslovenské zhromaždenie archivárov za účasti pracovníkov legislatívneho odboru Ministerstva vnútra SR, ktoré by sa k uvedenému návrhu zákona vyjadrilo.

S pozdravom

PhDr. Elemír Rákoš, CSc.

predseda Spoločnosti slovenských archivárov

Vážený pán

PhDr. Peter Kartous, CSc.

riaditeľ Odboru archívnictva MV SR

B r a t i s l a v a

Zabudnuté archívy?

O archívoch sa u nás mnoho nehovorí. Väčšina občanov dokonca ani dobre nevie, čo archív je. Tým viac bolo prekvapením zložitejšie prejednávanie novely archívneho zákona v SNR začiatkom decembra, ktoré sa skončilo nekvalifikovaným a podľa mňa nezmyselným uznesením, že novela sa síce prijíma, ale nový návrh zákona o archívnictve má byť predložený na posúdenie širokej verejnosti archívárov do 15.2.1992 a na prerokovanie do parlamentu do 28.2.1992. Načo zrazu toľký spech? Veď novela bola vypracovaná už asi pred rokom a po jej schválení ako dočasného opatrenia sa beztak počítalo s vypracovaním úplne nového moderného zákona o archívnictve. Je to bežný postup aj v ostatných prípadoch a treba si uvedomiť, že archívnictvo je organizácia neporovnateľná napr. s cirkusmi a lunaparkami, ale ani s múzeami a galériami, pretože nepredstavuje len "pamäť národa", ale je aj významnou súčasťou štátnej správy a ručí za mnohé občianske a majetkové práva občanov i rôznych spoločností. Napr. súčasný rehabilitačný a reštitučný proces by bez archívov bol nemysliteľný. Okrem toho ešte nik u nás nevie, aké bude naše štátoprávne usporiadanie, ale ani ako bude vyzerať verejná správa. Či budú okresy, kraje, župy alebo gubernie. A to je nevyhnutné vedieť pred vypracovaním archívneho zákona. Nekvalifikovaný postoj poslancov SNR v tejto otázke si môžeme dať do priameho súvisu s článkom "Zabudnuté archívy", uverejneným v NO 2. decembra t.r. Autorka v ňom kritizuje archívnictvo, ale najmä jeho riadiaci orgán, t.j. Ministerstvo vnútra SR (alebo nepriamo aj osobne ministra vnútra?) zato, že archívnictvo na Slovensku dlhodobo stagnuje v oblasti materiálneho a personálneho vybavenia, že má nedôstojné postavenie, že jeho úroveň sa znížila, obviňuje ho dokonca z toho, že "sa denne navždy strácajú nevyčísľiteľné kultúrne hodnoty" a požaduje čo najskôr radikálne zmeny. Nuž, obvinenia sú to nemalé, niektoré aj urážlivé (napr. v rukopise uvedeného článku nazýva archívárov chorobnými nadšencami a nevyliciteľnými donkichotmi). Sú však pravdivé? Ak áno, prečo autorka doteraz nevzniesla svoj varovný hlas na komunistických, ale ani postkomunistických fórach? Veď o mnohých otázkach sa už dávno veľmi vážne diskutuje a hľadajú sa východiská. Je naozaj pravdou, že archívnictvo je spoločensky podcenené. Veď koncom minulého roku bol priemerný plat pracovníkov štátnych a ústredných archívov 2 990.- Kčs, pričom väčšinu archívárov tvoria vysoko kvalifikovaní a zodpovední ľudia. Kvôli skvalitneniu archívnictva vznikla aj Spoločnosť slovenských archívárov. Chyb a nedostatkov sme si najlepšie vedomí sami. Na druhej strane však v mnohých oblastiach je slovenské archívnictvo na veľmi dobrej, svetovej úrovni. Skutočnosť, že každý jeden štátny oblastný archív na

Slovensku je vybavený počítačom, kvalitným xeroxom, telefaxom, nijako nesvedčí o stagnácii materiálneho vybavenia. Ani to, že sa pre Slovenský národný archív postavila moderná účelová budova na Machnáči, že sa budujú dve nové archívne budovy v Banskej Bystrici a Nitre, že sa z prostriedkov Ministerstva vnútra zrekonštruovali a zreštaurovali budovy kaštieľa v Bytči, Turzovho a ďalšieho domu v Levoči, minoritského kláštora v Prešove a ďalších budov v Košiciach a Bratislave, alebo že sa na Slovensku postavili novostavby asi 15 okresných archívov. Práve naopak. Pozrime sa na archívniectvo v Českej republike, ktoré je naozaj na pokraji hospodárskeho kolapsu! Sídli zväčša v cudzích rozpadávajúcich sa budovách a má nepredstaviteľné materiálne i personálne problémy.

Autorku najviac mrzí podriadenosť slovenského archívniectva Ministerstvu vnútra SR. Nuž, tomuto sektoru podliehalo naše archívniectvo už za I. ČSR a keďže toto ministerstvo má na starosti verejnú správu, je podriadenosť archívniectva tomuto rezortu pochopiteľná. Tak je tomu aj vo viacerých západných štátoch. Dnes sa uvedené ministerstvo už nestotožňuje s bezpečnosťou ako v minulosti. A aj napriek tomu si dovoľujem tvrdiť, že aj v časoch stalinizmu, keď štátne archívy hospodársky zabezpečovalo nielen Ministerstvo vnútra, ale dokonca jeho zložka štB, plynulo z toho nemálo výhod. Najväčšia možno spočívala v tom, že všemohúce stranické orgány sa neopovážili zasahovať do archívniectva a tak ono mohlo zamestnať mnohých bývalých bohoslovcov a kňazov, učiteľov latinčiny a pod. Nenadarmo sa vyčítalo bývalému náčelníkovi, neskôr riaditeľovi Slovenskej archívnej správy, že slovenské archívniectvo "zasvinil" takýmito kádrami. Ide konečne o najkvalitnejších archivárov. Je pravdou, že v tejto dobe bolo hospodárske zaisťovanie archívov na neuveriteľne nízkej úrovni. To sa ale podstatne zmenilo, keď práve na popud onoho riaditeľa sa v roku 1969 slovenské archívniectvo úplne odtrhlo od policajnej zložky Ministerstva vnútra a bolo priamo podriadené civilnosprávnemu odboru slovenského Ministerstva vnútra. České archívy aj naďalej ostali (a asi sú ešte dodnes) pod policajnou feruľou, čo malo za následok, že v nedávnej minulosti okrem jedného prípadu bol riaditeľom každého oblastného archívu bývalý policajt. Vec na Slovensku nepredstaviteľná.

Treba objektívne a spravodlivo priznať, že od roku 1969 dostalo slovenské archívniectvo od uvedeného ministerstva všetko, čo len potrebovalo. A to bez boja, veľmi ochotne, hospodári ministerstva neraz nútili archívy na skvalitňovanie techniky, opravu budov. Archivári vždy pociťovali toto ministerstvo za solídnejšie, ako napr. Ministerstvo kultúry, o čom svedčí aj nie najideálnejší stav našich múzeí a knižníc. Zostala, žiaľ, len oblasť plátov a miezd, čo spôsobilo odchod mnohých kvalitných archivárov na iné pracoviská (vysoké školy, SAV a pod.).

Autorka, kritizujúc naše archívniectvo, ukazuje na vzory archívniectva iných - najmä západných štátov. Môžem zodpovedne povedať, nakoľko dobre poznám

archívy v Rakúsku, Francúzsku, vo Vatikáne i takmer vo všetkých býv. socialistických štátoch, že naše archívniectvo svojou prácou a výsledkami sa nielen vyrovná, ale je lepšie ako mnohé z nich. Nikde som nevidel také množstvo moderných inventárov a katalógov ako u nás, všade sa bežne využívajú staré, aj niekoľkostoročné archívne pomôcky, ktoré my nahradzujeme novými, nikde na svete sa archívniectvo nemieša do predarchívnej starostlivosti. Čo sa týka služby bádateľom, poznám ústredný archív vo Viedni, ktorého bádateľňa je otvorená len 2-3 hodiny denne. Vatikánsky archív umožňuje štúdium len v dopoludňajších hodinách a je počas 3 mesiacov úplne zatvorený. Archív Ministerstva zahraničia v Paríži je taktiež len poldenne prístupný. Naše archívy majú svoje študovne otvorené počas celej pracovnej doby. Dokumenty sa vydávajú podľa možnosti na počkanie, zatiaľ čo inde je bežné, že materiál treba objednať 24 hodín dopredu. Naše archívy navštevujú mnohí zahraniční bádatelia. Ja som sa dosiaľ so sťažnosťou nestretol, práve naopak.

Keďže útok na archívniectvo má veľmi pravdepodobne politické pozadie, všimnime si činnosť našich archívov - aj počas najhlbšej totality - z toho hľadiska. Minulý nepriateľský vzťah štátu k cirkvám je dobre známy. Aj archívy uschovávajú dokumenty cirkevnej povahy. V tejto oblasti však vždy vystupovali ako čestní partneri. Ak sa nejaké archívy biskupstiev či kapitúl prevzali, bolo to vždy so súhlasom príslušných cirkevných miest. Ak súhlas nebol daný (napr. Nitrianske biskupstvo alebo archívy evanjelickej cirkvi), nik nerobil nátlak, hoci Ministerstvo vnútra by bolo bývalo dosť silné. Ak sa archívy prevzali, vždy vo forme depozitu, t.j., že ich vlastníctvo cirkvami ostalo nedotknuté. Dnes sú archívy ochotné všetky cirkevné archívy, ktoré opatrujú, vydať, za predpokladu, že bude záruka ich dobrej opatery a prístupnosti. Neraz tie archívy v minulosti prevzali preto, aby bránili cirkevným tajomníkom v nich voľne šafáriť, odcudzovať z nich dokumenty, zneužívať ich pre svoje účely a pre svojich kamarátov, učiteľov ateizmu.

Treba poukázať ešte na jednu stránku slovenského archívniectva. Ono oddávna vystupuje na medzinárodnom fóre ako samostatné, popri archívniectve českom. Federálne riadenie tu nebolo a nie je. A neraz vystupovali slovenskí archivári odvážnejšie a otvorenejšie, ako ich opatrnejší českí kolegovia. Tak si slovenské archívniectvo nadobudlo dobré meno vo svetovom fóre, aj napr. v Medzinárodnej rade archívov je dobre zastúpené. Taktiež sa musí priznať, že ten odíózný rezort umožňoval slovenským archivárom účasť na rôznych medzinárodných stážach a výskumoch, či to už boli trojmesačné stáže v Paríži, či mnohé študijné pobyty okrem socialistických štátov v Rakúsku, Taliansku, ale aj inde. Aj na súčasnom založení Slovenského historického ústavu v Ríme má podstatný podiel slovenské archívniectvo.

Autorka sa škandalizuje nad tým, že metodická komisia sa v roku (čuduj sa svete!) 1991 zaoberá formou plánovania a vykazovania práce. Ja nepoznám podnik, ktorý by vegetoval len tak, bez koncepcie, a to ešte za štátne peniaze. Už za monarchie bývalo zvykom, že rôzne závody, spoločnosti, spolky i cirkvi uverejňovali svoje bilancie za uplynulý rok. A je tomu tak na celom svete aj v súčasnosti. Všetky západné archívy svoje správy uverejňujú. Ide práve o to, že by sa plány a správy v našom archívniectve transformovali z prostriedkov byrokratického riadenia na moderné bilancie svojej práce. Či azda naši daňoví poplatníci nemajú právo vedieť, na čo sa ich peniaze použili?

Aj mnohé iné tvrdenia autorky sú nesprávne, ba protirečivé. V pôvodnom rukopise článku napr. žiada odstránení centrálnu riadenie slovenského archívniectva a pritom sa odvoláva napr. na to, že archívniectvo v Anglicku je podriadené priamo lordovi kancelárovi, alebo inde priamo vláde, čo je ešte väčšia centralizácia. Predarchívnu starostlivosť navrhuje podriaďovať priamo rezortom, ďalej však uvádza, že vedenia rezortov chápu vedenie archívov ako trest. Dalo by sa pokračovať, ale nemá to význam.

O čo nám vlastne ide? O apológiu archívniectva, či rezortu? O polemiku? O nič podobného. Ide tu jedine o pravdu a spravodlivosť. Demagógia by v našom živote už nemala mať miesto. Slovenskí archivári si dobre uvedomujú, kde ich bota tlačí. Veľmi vážne uvažujú aj o postavení a úlohách riadiaceho orgánu, pričom nijako nechýba otvorená výmena názorov. Ide však o úprimné hľadanie optimálnej cesty. A tá nie je ľahká ani jednoduchá. Nemyslíme si, že všetko zahraničné je lepšie ako naše a že môžeme prevziať pre naše potreby nejaké zahraničné vzory. Bolo by to myslenie neodborné a najmä nehistorické a to si tak vážna oblasť štátnej správy a súčasne aj kultúry, ako je archívniectvo, nijako nemôže dovoliť. Preto považujem aj požiadavku urychleného predloženia návrhu nového zákona za nedomyšlenú a nezodpovednú. Novela rieši naozaj viac ako len kozmetické úpravy a môže na niekoľko mesiacov postačiť. Predovšetkým však je treba si vyprosiť, aby túto vážnu otázku zneužívali politické strany alebo zoskupenia pre svoje politické účely.

Ivan Chalupecký

Skúšky riaditeľov štátnych okresných archívov

Vážení kolegovia archivári!

Vzhľadom na skutočnosť, že pohnútky, ktoré ma viedli k napísaniu nasledovného dopisu riaditeľovi Odboru archívnictva MV SR v Bratislave možno nie sú Vám známe, chcem Vám doporučiť do pozornosti nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 176/1991, ktorým sa ustanovujú predpoklady pre výkon funkcií v okresných a obvodných úradoch, ktoré si vyžadujú osobitnú odbornú spôsobilosť.

Na vysvetlenie uvádzam, že toto nariadenie považujem voči vysokoškolsky vzdelaným riaditeľom okresných archívov za nespravodlivé. Ako to vysvitá, nie som proti skutočne odbornému vzdelávaniu, ale proti tomu, aby prácou beztak zavalení riaditelia okresných archívov museli memorovať právne poučky, definície a predpisy o správnom konaní, ktoré nesúvisia s ich prácou. Sme predsa archivári a nie úradníci.

Veronika Nováková

Váženy pán riaditeľ!

Po dlhšom uvážení obraciam sa na Vás s protestom v súvislosti so skúškami odbornej spôsobilosti.

Protestujem proti tomu, že riaditelia ŠOKA, ktorí majú vysokoškolské vzdelanie, patričnú prax a odborné znalosti, boli naďalej vystavovaní takým ponížujúcim skúškam, ako sa konali v decembri 1991. Osobne si myslím, že zaradením dlhoročných skúsených archivárov do týchto "previerok", ste nám poškodili aj tam, kde sme svedomitou archivárskou prácou získali uznanie. Veď na okresných úradoch, vedúci, ktorí spĺňajú podmienky pre udelenie vynimky (vysokoškolské vzdelanie a 12 ročnú odbornú prax) boli oslobodení od týchto skúšok. A zase sme zostali len my, okresní archivári, o odbornosti ktorých sa pochybuje. Veď, čo sú to za odborníci, za ktorých vlastný nadriadený orgán nie je ochotný sa prihovoriť.

Váženy pán riaditeľ, Odbor archívnictva predsa má vedieť, ktorý riaditeľ nakoľko zvládne svoju úlohu, v ktorom archíve ako sa pracuje. Alebo si myslíte, že sme naozaj tak neschopní archivári?

Mrzí ma tento postup o to viac, že to celé sa deje v období, keď správna agenda zavalila naše archívy tak, že minimálne dvojtyždňový bezefektívny výpad (tyždeň odborného školenia a týždeň memorovania teoretických právnych poučiek) poctiví riaditelia museli doháňať na úkor voľného času, ak chceli mať čisté svedomie.

Som si vedomá, že nemôžete meniť vyhlášku, ale udelenie výnimiek bolo vo Vašej právomoci.

Osobne si myslím, že do nariadenia vlády Slovenskej republiky číslo 176/1991 Zb., sme sa nedostali "božským osvietením" našich legislatívcov. Kiež by som sa mylila!

Vážený pán riaditeľ, nie som proti skutočne odbornému vzdelávaniu. Veď patrím medzi tých, ktorí už dávno navrhovali postgraduálne štúdium. Tvrdím, že odbornosť riaditeľa okresného archívu sa nekončí "zelenou príručkou", ktorá bola odbornou literatúrou na vyššie uvedené skúšky. Príručka je predsa základom pre prácu všetkých archivárov, pre odbornosť riaditeľa je to pramálo.

Vážený pán riaditeľ, skúšky odbornej spôsobilosti, ktoré sa konali 16.-17. decembra 1991 považujem za dehonestáciu vysokoškolského diplomu z odboru archívnictva.

Je mojím vnútorným presvedčením, že proti tomuto začatému procesu musím protestovať. A keď to bude nutné aj vzdaním sa funkcie riaditeľa.

S pozdravom

PhDr. Veronika Nováková
riaditeľka ŠOKA Galanta

Oprava, ktorá nemusela byť, keby ...

Fórum archivárov (FA) uviedlo v čísle 9/1991 príspevok Novela archívneho zákona, ktorý sa končí vetou "Takto videli a stručne zaznamenali priebeh rokovania SNR o novele archívneho zákona Jozef Šeregi, Anna Buzinkayová, Peter Viglaš". Táto veta mala znieť ináč. Asi takto: "Podľa interného záznamu o priebehu prerokovania novely archívneho zákona v pléne SNR, vypracovaného Jozefom Šeregim, Annou Buzinkayovou a Petrom Viglašom, stručne tlmočil ..xy....

Oprava, ktorá nemusela byť, keby ... Keby spád udalostí a termín uzávierky 9. čísla FA dovolili menovaným vyhotoviť z 10 stranového strojopisu interného záznamu aj požadovanú výstižnú a stručnú informáciu, či širšie koncipovaný príspevok pre FA. Skôr, než stihol "zaschnúť atrament" interného záznamu, aktivizovali sa práce na návrhu zásad nového zákona o archívoch. Spomenúť treba záťaž záveru roka. Likvidácií a skartácií, či žiadateľov o restitúcie a pod. neubudlo, skôr naopak. Bola tu tiež otázka postoja ku kontroverzným vystúpeniam poslancov. Čas súril a redakcii FA nezostalo iné riešenie, než vziať na seba úlohu tlmočníka. Prosím redakciu a čitateľov FA, aby s porozumením prijali nasledujúce doplnenie a korektúru príspevku Novela archívneho zákona:

- prerokovanie vládneho návrhu novely bolo neočakávane presunuté na skorší termín, a to na 4. 12. 1991 dopoludnia. Z archívárov to zaregistroval v poslednej chvíli len prvý z trojice menovaných,

- zásadne pozmeňujúce návrhy pána poslanca Harnu, v prípade, ak plénum nezamietne vládny návrh novely (čo popri iných poslancoch žiadal aj on), spočívali v zaradení nového paragrafu o archívoch vysokých škôl, ktorým by o.i. prislúchala aj vedecko-výskumná činnosť, a vo vypustení súhlasu MV SR na zriadenie mestských archívov, osobitných archívov a archívov politických strán. Osobitné archívy by sa zriaďovali povinne,

- pani poslankyňa Rozinajová svoj pozmeňujúci návrh pri hlasovaní stiahla s tým, že bude zapracovaný do nového zákona,

- pán poslanec Ondruš vystúpil s dvomi pozmeňujúcimi návrhmi. Pri prvom nech si čitateľ FA urobí korektúru v tomto zmysle: "... obmedziť oprávnenie pracovníkov MV a príslušného archívu na právo vstupovať do spisovní a archívov len (!) štátnych orgánov". Druhý pozmeňujúci návrh, ktorý ako jediný zo všetkých pozmeňujúcich návrhov pri hlasovaní v pléne presiel, dáva mestským archívom (§ 23 ods. 2) od 1.1.1992 možnosť zhromažďovať a odborne spracúvať archívne dokumenty pochádzajúce aj z činnosti predchodcov dnešných mestských orgánov, organizácií a zariadení. K tomuto bodu hlasovania nech si čitateľ FA priradí údaj 116-68-18-30, ktorý sa v príspevku omylom priradil k hlasovaniu o návrhu novely ako celku. Toto hlasovanie dopadlo takto: 119 prezentovaných, 86 - za, 15 - proti, 18 - sa zdržali,

- pri hlasovaní išlo v prvom rade o to, či vládny návrh novely poslanci príjmu alebo zamietnu. V tomto svetle treba chápať návrh pani poslankyne Kaliskej na uznesenie SNR ako politický kompromis.

Na redakciu FA a na Predsedníctvo Výboru SSA som ponechal, aký postoj zaujme ku kontroverzným vystúpeniam viacerých poslancov na uvedenom pléne SNR, ktoré podnikol "odborník" zo školskej spisovne (FA, 9/1991, s. 5). Treba upresniť, že, išlo o "odborníčku".

Polemika na stránkach Národnej obrody (2.12.1991, s. 6 a 31.12.1991, s. 3) opäť potvrdila, že problémy archivárov sa predkladajú verejnosti doslova marginálne, a že je nešťastím novinárov, ak z priestorových dôvodov musia skracovať autorský text. V prípade vládneho denníka to ako-tak chápem. Pozastavujem sa však nad tým, že pre informáciu týkajúcu sa bytostne archivárov, aj keď ide "už len" o novelu, vyhradilo ich stavovské periodikum iba dve strany. Informáciou v rozsahu 3-4 strán sa dalo vyhnúť naznačeným skresleniam vyplývajúcim z prílišného skracovania predlohy. Ako (zatiaľ) dopadlo putovanie Po stopách "tajného archívu" dr. J. Tisu a pobyt, ktorý splnil aj ďalšie (nemenované) diskrétné služobné ciele (!?), sme sa mohli dozvedieť v niektorom z ďalších čísel FA.

Iste, FA vychádza zásluhou obetavosti niekoľkých jednotlivcov a na pôde, ktorú poskytlo vedenie SNA. Napriek tomu sa mi vnucuje otázka: Na desiate číslo ročníka 1991 slovenská archivárska obec už nemá sily a prostriedky?

Mgr. Jozef Šeregi

ODBORÁRSKE OKIENKO

Vážení kolegovia

V súvislosti s riešením problémov odmeňovania pracovníkov okresných a oblastných archívov v Slovenskej republike v nadväznosti na pripravovanú zmenu v odmeňovaní pracovníkov rozpočtových a príspevkových organizácií by sme potrebovali poznať momentálny stav v odmeňovaní pracovníkov v archívoch.

Žiadame Vás preto o nahlásenie týchto údajov za rok 1991:

1. základné platy pracovníkov okresných (oblastných) archívov (vrátane riaditeľa archívu)
2. výška valorizačného príplatku vyplateného v r. 1991
3. výška mimoriadnych odmien za rok 1991
4. počet platových úprav realizovaných v roku 1991 (uviesť ich výšku a kvantifikáciu napr. preradenie do inej tarifnej triedy, osobný plat a pod.).

Tieto údaje budú slúžiť ako podkladový materiál pre odborových funkcionárov pri pracovných rokovaníach a kolektívnom vyjednávaní so štátnymi orgánmi, pri presadzovaní oprávnených záujmov pracovníkov štátnych archívov.

Podklady zašlite na adresu:

PhDr. František BOKES
Slovenský národný archív
Drotárska cesta 42
817 01 Bratislava

O konzervovaní a reštaurovaní v archívoch

V dňoch 22.-24. mája 1991 sa konalo vo Washingtone zasadnutie Výboru pre konzervovanie a reštaurovanie Medzinárodnej rady archívov. Zúčastnilo sa ho 8 riadnych členov výboru, zástupca MRA, 7 členov - korešpondentov a 6 pozorovateľov.

Po schválení protokolu z minuloročného zasadnutia Výboru vo Florencii odzneli informácie o akciách za uplynulé obdobie. Boli to najmä konferencia o konzervovaní kníh a papiera v Budapešti, spoločná práca s Výborom pre budovy a zariadenia MRA vo Viedni, seminár o mikrobiologickej degradácii a dezinfekcii v Madride, ako aj informácie o vývoji v oblasti konzervovania z medzinárodného hľadiska. V súvislosti s budúročným svetovým archívnym kongresom v Montreale bola navrhnutá rezolúcia o používaní stáleho a trvanlivého papiera pre tvorbu archívnych dokumentov, ktorú výbor bude odporúčať na prijatie kongresu. Dôležitou činnosťou bolo pripomienkovanie a vyhodnocovanie publikácií vydávaných UNESCO-m pre potreby archívov. Zároveň sa plnili úlohy na príprave praktickej príručky pre konzervovanie archívnych dokumentov. Podrobná informácia o zasadnutí bude uverejnená v Slovenskej archivistike.

V dňoch 25.-29. mája 1991 sa konal v Arden House Centre, New York, medzinárodný seminár o výskume v oblasti konzervovania a reštaurovania. Jeho organizátormi bola Columbijská Univerzita, N.Y., Medzinárodná federácia knižničných asociácií IFLA, MRA a UNESCO. Zúčastnilo sa na ňom vyše 90 účastníkov z 35 krajín. Na seminári odznelo 24 prednášok tematicky rozdelených do niekoľkých okruhov. Prvý okruh tvorila "politika" konzervovania a ochrany s poukazaním na problémy tropických krajín. Rozsiahly tematický blok tvorila problematika mikrobiologickej kontaminácie a jej likvidácia v archívoch. Ďalší blok prednášok bol venovaný klimatickým podmienkam v archívoch s informáciami o budovách z Francúzska, Nemecka, Holandska a USA. Posledným tematickým okruhom bol vplyv znečisteného ovzdušia na stálosť fotografických materiálov. Podrobné informácie o seminári budú uverejnené v Slovenskej archivistike. Materiály z oboch podujatí sú k dispozícii u Ing. J. Hanusa, CSc., v Slovenskom národnom archíve v Bratislave, ktorý sa týchto podujatí zúčastnil.

Od 1.6. do 31.8.1991 bol J. Hanus na študijnom pobyte v Kanadskom národnom archíve v Ottawe, kde sa zapojil do výskumnej činnosti v oblasti konzervovania papiera.

Ako môžeme dnes zmapovať pôvodcov registratúr ?

Prebiehajúce spoločensko-ekonomické premeny našej spoločnosti zantikvovali doterajšiu základnú formu evidencie pôvodcov registratúr, ktorú si štátne archívy viedli ako Zoznam (registratúr) orgánov, organizácií a zariadení v okruhu svojej pôsobnosti. Preto je aktuálna otázka, odkiaľ získať základné údaje o súčasných pôvodcoch registratúr a ako ich aktualizovať. V príspevku sa nedotykame otázky evidencie pôvodcov potenciálnych osobných archívnych fondov (Vrteľ, L.: Predarchívna starostlivosť za roky 1981-1985. SA, 1986/2, s. 190).

Popri prácnom a neefektívnom individuálnom zisťovaní základných údajov o nových pôvodcoch registratúr, sa pri budovaní nového Zoznamu ... ponúka využitie kópií uznesení o zápisoch do podnikového registra, ktoré nám zasielal príslušný registrový súd. Od 1. 1. 1992 príslušné registrové súdy vedú obchodný register, do ktorého sa preklopil doterajší podnikový register (hlava III §§ 27-34 Obchodného zákonníka č. 513/1991 Zb. Hospodársky zákonník je zrušený). Podľa § 60 zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní, živnostenské úrady od 1. 1. 1992 vedú živnostenský register. Do uvedených registrov majú povinnosť zapísať sa subjekty len zo sféry podnikania. Preto tieto registre nemôžu pomôcť uspokojivo vyriešiť náš problém.

Pre Zoznam ..., ako základnú formu evidencie pôvodcov registratúr, bude najvhodnejšou východiskovou informačnou pramennou základňou automatizovaný štatistický informačný systém vybudovaný v rezorte štatistiky. Tento systém zahŕňa všetky organizácie, t.j. všetky právne subjekty a organizačné jednotky, ktoré boli zriadené spôsobom stanoveným príslušnými právnymi normami, majú samostatný účet v peňažnom ústave a uzavretý okruh účtovníctva.

Územné orgány Slovenského štatistického úradu (SSÚ), t.j. oblastné, okresné a mestské správy tvoria (zostavujú a aktualizujú) za príslušné územno-správne celky REGISTER ORGANIZÁCIÍ (REORG). Centrálny štatistický orgán, ktorým je SSÚ, vedie REORG za celé územie SR ako sumár registrov dodávaných svojimi územnými orgánmi za jednotlivé administratívne celky. REORG je vedený automatizovaným spôsobom. Jeho využitie predpokladá vybavenosť pracoviska personálnym počítačom (PC) a možnosť disponovať potrebným programovým vybavením (v prípade Bratislavy DBASE III alebo IV).

Register za príslušné územie, celý alebo len jeho vyšpecifikované časti (atribúty, ako sú názov, PSČ, sídlo, niektoré z klasifikačných kódov, identifikačný kód), poskytujú orgány štatistiky záujemcom na písomné požiadanie

a za finančnú úhradu. V prípade štátnych archívov (rezort štátnej správy) sa finančná úhrada nevyžaduje. Nakoľko výstup vo forme tlačovej zostavy je náročný na papier a pritom je jednorázový, doporučuje sa priniesť čisté diskety. Konkrétne podmienky si môže každý štátny archív dohodnúť s príslušným územným orgánom SŠÚ. Tieto orgány aktualizujú REORG pravidelne, mesačne. Každý štátny archív sa môže dohodnúť, či bude aktualizáciu REORG-u preberať mesačne, alebo raz za štvrtrok, či polrok.

Register organizácií poskytuje štátnym archívom možnosť na úrovni doby zmapovať právne subjekty a organizačné jednotky ako pôvodcov registratúr. Na tomto základe bude možné následne vymedziť konkrétnych pôvodcov registratúr v záujmovej oblasti každého (od 1. 1. 1992 už nielen štátneho) archívu tak, aby nedochádzalo k prelínaniu kompetencie jednotlivých archívov, a zostaví vnútorne štrukturalizovaný Zoznam (registratúr) orgánov, organizácií a zariadení v okruhu pôsobnosti jednotlivých archívov.

Mgr. Jozef Šeregi

Milí priatelia,

dovoľujeme si Vás upozorniť na členské za rok 1991, ktoré ešte nemáme všetci vyrovnané. Členský poplatok možno poukázať na účet SSA číslo 536446.

V niektorom čísle nášho Fóra hodláme zverejniť zoznam členov SSA. Dovoľujeme si Vás požiadať o Vašu adresu, v prípade, ak došlo k zmene. Uveďte adresu archívu a nie MV SR, resp. adresu OÚ. Prípadne nám oznámte svoju súkromnú adresu.

Ďakujeme za pochopenie

Redakcia